



TRANSATLANTSKI ODNOSI: SAD I KANADA

EU, SAD i Kanada imaju zajedničke vrijednosti poput demokracije, ljudskih prava te ekonomskih i političkih sloboda, a njihovi se interesi u području sigurnosti i vanjske politike velikim dijelom podudaraju. Sveobuhvatni gospodarski i trgovinski sporazum te Sporazum o strateškom partnerstvu između EU-a i Kanade privremeno su stupili na snagu 2017. godine. Pregovori o Transatlantskom partnerstvu za trgovinu i ulaganja između EU-a i SAD-a obustavljeni su 2017. godine. Vijeće je donijelo pregovaračke smjernice kako bi se 15. travnja 2019. ukinule industrijske carine.

VANJSKOPOLITIČKI ODNOSI EU-A I SAD-A

Iako EU i SAD nisu u potpunosti suglasni oko određenih vanjskopolitičkih pitanja, i dalje su jedno drugome najvažniji i najpouzdaniji partneri. Njihove vanjskopolitičke veze opstaju već desetljećima unatoč tome što je s vremenom na obje strane došlo do političkih i geostrateških promjena. Tijekom godina prisno surađuju kao partneri, međusobno se savjetujući o svojim međunarodnim prioritetima, a na multilateralnim forumima često se zalažu za ostvarenje zajedničkih interesa.

Međutim, nakon američkih predsjedničkih izbora održanih 8. studenog 2016. postavljaju se brojna pitanja i pojavljuju nedoumice o vanjskopolitičkim odnosima EU-a i SAD-a. Unija i SAD i dalje surađuju u mnogim područjima i raznim geografskim kontekstima. No otkad je predsjednik Donald Trump preuzeo dužnost, promijenio se i stav SAD-a prema EU-u i transatlantskom savezu.

Ta je promjena vidljiva u izrazito različitim stajalištima koje o ključnim pitanjima imaju SAD i EU (naprimjer o klimatskim promjenama, multilateralizmu i lažnim vijestima) te u nedavnim odlukama američke administracije o povlačenju iz Zajedničkog sveobuhvatnog akcijskog plana (ZSAP), sprečavanju imenovanja sudaca Žalbenog tijela WTO-a i uvođenju carina na uvoz čelika i aluminijske, što će imati posljedice za EU.

Unatoč tim promjenama u odnosima s Unijom, SAD je i dalje pouzdan sigurnosni partner brojnih država članica EU-a, što se očituje u suradnji među saveznicima u okviru Organizacije sjevernoatlantskog ugovora (NATO). Predsjednik Trump snažno je usredotočen na proračun NATO-a i zahtijeva od svih svojih saveznika da u tu svrhu izdvoje 2 % svojeg BDP-a.



POLITIČKI ODNOSI EU-A I SAD-A U OKVIRU POSTUPKA TRANSATLANTSKOG DIJALOGA ZAKONODAVACA

Odnosi između Europskog parlamenta i Kongresa SAD-a datiraju iz 1972. godine. Njihovi su odnosi 1999. podignuti na višu razinu i institucionalizirani uspostavom Transatlantskog dijaloga zakonodavaca. U okviru tog dijaloga zastupnici u Europskom parlamentu i zastupnici u američkom Zastupničkom domu sastaju se dva puta godišnje na međuparlamentarnim sastancima koji se naizmjenice održavaju u SAD-u i Europi. U veljači 2019. u Washingtonu je održan 83. međuparlamentarni sastanak. Na kraju sastanka postignut je dogovor o [Zajedničkoj izjavi](#) u kojoj se naglašava odlučnost obje strana za poboljšanje suradnje s obzirom na zajedničke izazove. Zakonodavci koji dvaput godišnje sudjeluju na tim sastancima razmjenjuju gledišta o ključnim političkim pitanjima od obostranog interesa. Iako su transatlantska stajališta podudarna u nizu područja, razmjene gledišta zakonodavaca također su pokazale da u nekim ključnim političkim pitanjima postoje razilaženja. Važnost tog transatlantskog političkog dijaloga ne smije se podcijeniti, posebno s obzirom na ovlasti američkog Kongresa, koje obuhvaćaju davanje odobrenja za intervencije SAD-a u globalnim krizama te oblikovanje politika SAD-a u institucijama globalnog upravljanja.

Gospodarski odnosi EU-a i SAD-a

Do 2017. trgovinskim odnosima EU-a i SAD-a dominirali su pregovori Transatlantskom partnerstvu za trgovinu i ulaganja (TTIP). U usporedbi sa svojim prethodnicima administracija predsjednika Trumpa primjenjuje potpuno drugačiji pristup u pogledu trgovinskih odnosa EU-a i SAD-a. SAD stavlja nacionalne interese na prvo mjesto i pokušava uravnotežiti trgovinski deficit s drugim zemljama, pri čemu vrši pritisak na partnere uvođenjem visokih carina za određene proizvode kako bi zaštitio vlastitu industriju i povećao pristup tržištu u partnerskim zemljama. Američka je administracija 1. lipnja 2018. uvela za Uniju carine na čelik i aluminij te prijetila uvođenjem carina na automobile. SAD se istodobno udaljava od multilateralnog pristupa u sklopu Svjetske trgovinske organizacije (WTO). Zbog tog novog stava pogoršali su se trgovinski odnosi SAD-a s EU-om i ostalim partnerima. EU je podnio pritužbu WTO-u zbog carina na čelik i aluminij te je kao odgovor uveo carine na proizvode iz SAD-a kako bi se ponovno postigla ravnoteža u ukupnoj trgovini EU-a i SAD-a. Dana 28. ožujka 2019. Žalbeno tijelo WTO-a objavilo je svoju odluku o Boeingu, čime je potvrdilo dugogodišnje stajalište Unije da SAD nije poduzeo nikakve korake kao bi ispoštovao pravila WTO-a u pogledu potpore tom poduzeću. Dana 8. travnja 2019. Trumpova administracija pojačala je pritisak na Europsku uniju kako bi okončala po njenom mišljenju „štetne subvencije” namijenjene proizvođaču zrakoplova Airbusu. Objavila je popis europske robe vrijedne 11 milijardi USD koja bi mogla biti pogođena carinskim nametima u tom dugotrajnom sporu, čime bi nastao začarani krug kojim bi se ugrozio potencijalni bilateralni sporazum o uzajamnom smanjenju carina između EU-a i SAD-a. Što se tiče Unije, 15. travnja 2019. Vijeće je donijelo „načelni sporazum” o pregovaračkim smjernicama kojim će se Komisiju ovlastiti da s SAD-om započne pregovore o carinama. Na sjednici u ožujku 2019. Parlament nije donio rezoluciju kojom se podupire početak trgovinskih pregovora.



Bez obzira na retoriku, gospodarstva EU-a i SAD-a i dalje zajedno čine gotovo 50 % svjetskog bruto domaćeg proizvoda (BDP) i trećinu svjetske trgovine. Unija je 2017. zadržala položaj najvažnijeg trgovinskog partnera SAD-a u robnoj razmjeni, ispred Kine i Kanade, američkog partnera u Sjevernoameričkom sporazumu o slobodnoj trgovini (NAFTA).

SAD je 2018. bio glavno izvozno odredište Unije za koje je bilo namijenjeno 20,8 % ukupnog izvoza EU-a (u usporedbi s izvozom u Kinu od 10,7 %). SAD je drugi najvažniji uvozni partner EU-a te iz njega i dalje dolazi 13,5 % robe uvezene u EU. U tom pogledu SAD zaostaje za Kinom (iz koje dolazi 19,9 % ukupnog uvoza Unije), ali se nalazi ispred Rusije i Švicarske, koje u ukupnom uvozu EU-a sudjeluju s 8,5 % odnosno 5,5 %.

Trgovina robom između EU-a i SAD-a 2016. – 2018. (u milijardama EUR)

Godina	Roba uvezena u EU iz SAD-a	Roba izvezena iz EU-a u SAD	Saldo robne razmjene
2016.	248,8	363,7	+ 114,9
2017.	256,6	376,2	+ 119,6
2018.	267,3	406,4	+ 139,1

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

Izvoz usluga iz EU-a u SAD povećao se između 2015. i 2017., kao i uvoz usluga iz SAD-a. Međutim, SAD je zbog pada u izvozu usluga iz EU-a 2016. ostvario trgovinski suficit u visini od 2,8 milijardi EUR u razmjeni usluga s Unijom, dok je Unija zbog pada u izvozu usluga iz SAD-a 2017. ostvarila trgovinski suficit u visini od 12,5 milijardi EUR u razmjeni usluga s SAD-om.

Trgovina uslugama između EU-a i SAD-a 2015. – 2017. (u milijardama EUR)

Godina	Usluge uvezene u EU iz SAD-a	Usluge izvezene iz EU-a u SAD	Saldo razmjene usluga
2015.	215,1	227,7	+ 12,6
2016.	229,1	226,3	- 2,8
2017.	223,7	236,2	+ 12,5

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

EU i SAD međusobno su najveći ulagatelji, no 2016. i 2017. bilo je nekih nedostataka. U obje je godine prtok ulaganja iz SAD-a u EU bio negativan, u skladu s čime je došlo i do pada ulaznih ulaganja SAD-a u EU, dok su se izlazni tokovi EU-a u SAD povećali 2017., nakon blagog pada 2016. To je dovelo do daljnjeg poboljšanja pozitivnog salda ulaganja Unije koji je 2017. dosegnuo iznos od 385,3 milijardi EUR. Može se reći da su izravna bilateralna ulaganja, koja su u svojoj naravi dugoročna, pokretačka snaga transatlantskih trgovinskih odnosa. To dodatno potvrđuje činjenica da trgovina između matičnih poduzeća i podružnica u EU-u, odnosno SAD-u, čini više od trećine ukupne transatlantske trgovine. Procjenjuje se da su poduzeća iz EU-a koja posluju u SAD-



u odnosno američka poduzeća koja posluju u EU-u zaslužna za više od 14 milijuna radnih mjesta.

Bilateralni saldo ulaganja EU-a i SAD-a (u milijardama EUR)

Godina	Izravna inozemna ulaganja SAD-a u EU	Izravna inozemna ulaganja EU-a u SAD	Saldo
2017.	2 183,9	2 569,2	+ 385,3

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

POLITIČKI DIJALOG IZMEĐU EU-A I KANADE

Kanada je jedan od najstarijih i najbližih partnera Europske unije. Bilateralni odnosi na posve gospodarskoj osnovi započeli su pedesetih godina prošlog stoljeća, a tijekom godina prerasli su u blisko strateško partnerstvo. EU i Kanada tijesno surađuju u pogledu globalnih izazova kao što su zaštita okoliša, klimatske promjene, energetska sigurnost i regionalna stabilnost. Kanada redovito sudjeluje u misijama Unije u okviru ZSOP-a (kao što su policijske misije EU-a u Afganistanu i na palestinskim područjima) te u [misijama EU-a za promatranje izbora](#).

Okvirni sporazum EU-a i Kanade o trgovinskoj i gospodarskoj suradnji iz 1976. bio je prvi službeni sporazum te vrste koji su Europske zajednice potpisale s nekom industrijaliziranom zemljom. Uslijedila je Deklaracija o transatlantskim odnosima usvojena 1990., kojom je proširen opseg kontakata te kojom su uvedeni redoviti sastanci na razini sastanaka na vrhu i ministarskih sastanaka.

EU i Kanada su tijekom 2013. i 2014. vodili pregovore u cilju poboljšanja uzajamnih odnosa u okviru [Sveobuhvatnog gospodarskog i trgovinskog sporazuma](#) (CETA) i [Sporazuma o strateškom partnerstvu](#).

Sporazum o strateškom partnerstvu politički je sporazum čiji je cilj jačanje bilateralne suradnje u nizu područja vanjske i sektorske politike poput međunarodnog mira i sigurnosti, borbe protiv terorizma, upravljanja krizama, pomorske sigurnosti, globalnog upravljanja, energetike, prometa, istraživanja i razvoja, zdravlja, zaštite okoliša i klimatskih promjena. Na sastanku na vrhu EU-a i Kanade 30. listopada 2016. obje su strane potpisale Sporazum o strateškom partnerstvu, a Europski parlament svoju je potporu iskazao u veljači 2017. Znatni dijelovi Sporazuma privremeno su na snazi od 1. travnja 2017., a Sporazum trenutačno prolazi kroz postupke ratifikacije u oba parlamenta kako bi u potpunosti stupio na snagu.

Osim dijaloga između izvršnih vlasti EU-a i Kanade, zastupnici u Europskom parlamentu redovito se sastaju sa svojim kanadskim kolegama. Međuparlamentarni sastanci održavaju se svake godine, a dopunjuju ih drugi oblici međuparlamentarne razmjene na razini radnih skupina i izaslanstava. Ti sastanci služe kao forum za rasprave o tekućim pregovorima, ali su i prilika za raspravu o kontroverznim pitanjima, poput utjecaja eksploatacije naftnog pijeska i plina iz škrljevca na okoliš, ribarstvene politike i pitanja dobrobiti životinja (uključujući lov na tuljane). Izaslanstvo Europskog parlamenta za odnose s Kanadom redovito se sastaje tijekom godine kako bi se



pripremio za međuparlamentarne sastanke. Četrdeseti međuparlamentarni sastanak održan je u ožujku 2019. u Strasbourgu.

GOSPODARSKI ODNOSI EU-A I KANADE

Sveobuhvatni gospodarski i trgovinski sporazum (CETA) rezultat je pozitivnog napretka u trgovinskim odnosima EU-a i Kanade u proteklom desetljeću. Pregovori između EU-a i Kanade o Sveobuhvatnom gospodarskom i trgovinskom sporazumu započeti su 2009., a zaključeni 2014. godine. Tekst Sporazuma potpisan je na sastanku na vrhu EU-a i Kanade 30. listopada 2016., a Europski parlament dao je svoju suglasnost 15. veljače 2017. Države članice sad ga trebaju ratificirati u skladu sa svojim internim ustavnim odredbama. Privremena primjena dijelova koji su u nadležnosti EU-a počela je 21. rujna 2017.

To je prvi sveobuhvatni gospodarski sporazum EU-a s nekom visokoindustrijaliziranom zemljom. EU i Kanada otvorili su svoja tržišta robi, uslugama i ulaganjima druge strane, među ostalim i u okviru javne nabave. Tijekom prve godine provedbe izvoz u Kanadu povećao se za ukupno 7 %, a taj je postotak još viši za strojeve te farmaceutske i poljoprivredne proizvode.

CETA je također prvi bilateralni gospodarski sporazum EU-a kojim se predviđa poseban sudski sustav za ulaganja radi rješavanja sporova između ulagača i države u vezi s ulaganjima. Zbog svoje inovativne naravi i činjenice da u mnogim zemljama javna rasprava o njemu i dalje traje, sudski sustav za ulaganja bit će izvan područja privremene primjene CETA-e. Povrh toga, u Sporazumu se jasno navodi pravo vlade da donosi propise u interesu javnosti kad je riječ o javnom zdravlju, sigurnosti, okolišu, javnom moralu, socijalnoj zaštiti i zaštiti potrošača.

Kanada i EU pogođeni su novim carinama SAD-a na čelik i aluminij te dijele mišljenje da te carine nisu opravdane s ekonomskog stajališta niti u skladu s pravilima WTO-a. Zbog toga su EU i Kanada, zajedno s ostalim zemljama koje se zalažu za trgovinski poredak utemeljen na pravilima, intenzivirale dijalog o trgovinskim pitanjima.

Unija je 2018., s 7,6 % ukupnog kanadskog uvoza i izvoza robe, bila drugi najveći trgovinski partner Kanade, odmah iza SAD-a. EU je 2018. u Kanadu izveo robu u vrijednosti od 41,4 milijarde EUR te uveo robu iz Kanade u vrijednosti od 31 milijarde EUR. Kanada se 2018. među svjetskim trgovinskim partnerima EU-a nalazila na 10. mjestu. Roba kojom ta dva partnera najviše trguju obuhvaća strojeve, opremu za prijevoz i kemikalije.

Trgovina robom između EU-a i Kanade 2016. – 2018. (u milijardama EUR)

Godina	Roba uvezena u EU iz Kanade	Roba izvezena iz EU-a u Kanadu	Saldo robne razmjene
2016.	29,0	35,2	+ 6,2
2017.	31,5	37,7	+ 6,2
2018.	31,0	41,4	+ 10,4

Izvor: Europska komisija, DG TRADE



Trgovina uslugama važan je dio trgovinskih odnosa EU-a i Kanade. Vrijednost izvezenih usluga iz Unije u Kanadu 2017. iznosila je 21,7 milijardi EUR, što je porast u odnosu na 2014. godinu, a vrijednost uvezenih usluga iz Kanade u Uniju porasla je na 13,2 milijarde EUR. Usluge prijevoza, putovanja, osiguranja kao i komunikacijske usluge primjeri su usluga kojima se često trguje između EU-a i Kanade.

Trgovina uslugama između EU-a i Kanade 2015. – 2017. (u milijardama EUR)

Godina	Usluge uvezene u EU iz Kanade	Usluge izvezene iz EU-a u Kanadu	Saldo razmjene usluga
2015.	12,6	19,4	+ 6,8
2016.	12,1	20,2	+ 8,1
2017.	13,2	21,7	+ 8,5

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

U pogledu izravnih inozemnih ulaganja EU je u Kanadu ulagao više nego što je Kanada ulagala u EU. Izravna inozemna ulaganja EU-a u Kanadu 2017. iznosila su 304,8 milijardi EUR. Kanadska ulaganja u EU iznosila su 293 milijarde EUR.

Bilateralni saldo ulaganja EU-a i Kanade (u milijardama EUR)

Godina	Izravna inozemna ulaganja Kanade u EU	Izravna inozemna ulaganja EU-a u Kanadu	Saldo
2017.	293,0	304,8	+ 11,8

Izvor: Europska komisija, DG TRADE

Tuula Turunen / Wolfgang Iglar
04/2019

